

Helsinki 29.8.2019
Asianro DKIR/
Viite VN/525/2018

Asia Lausunto Oikeusministeriölle luonnoksesta lasten osallistumisoikeuksien tilannekuvaukseksi

Oikeusministeriölle

INDIKAATTORI 1: Lasten ja nuorten oikeudesta osallistua päätöksentekoon säädetään kansallisessa perustuslaissa ja muussa lainsäädännössä

Vastaako indikaattorin 1 tilannekuva omaa käsitystänne lasten osallistumisoikeuksien kannalta keskestä lainsäädännöstä?

Kyllä, täysin
 Kyllä, osittain
 Ei

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 1 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Tilannekuvauksen sivulta 4 puuttuu maininta Lapsivaikutusten arviointiin, joka otettiin Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa käyttöön v. 2015 alusta kirkkojärjestyksen (KJ) säädöksen mukaisesti.

[KJ 23:3 \(2014/417\)](#)

Lapsen edun edistämiseksi kirkollisen viranomaisen on päätöksen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon sen vaikutukset lapsiin. Vaikutusten arvioinnin tekee se viranomainen, joka käsittelee asiaa ensimmäisenä.

Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta.

Lapsivaikutusten arviointi edistää ja vahvistaa lasten ja nuorten oikeuksia, osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia seurakunnassa. Sen avulla päätöksentekoa tarkastellaan ja arvioidaan lapsen ja nuoren näkökulmasta. Tavoitteena on löytää heidän kannaltaan parhaita ratkaisuja. Lapsivaikutusten arviointia voidaan hyödyntää myös tehtyjä päätöksiä arvioitaessa/seurattaessa. Kirkkojärjestyksen säädös koskee ennen kaikkea hallinnollisia päätöksiä, mutta sitä suositellaan sovellettavaksi myös seurakunnan toiminnassa paitsi päätöksenteon myös suunnittelun apuvälineenä.

Lapsivaikutusten arvioinnilla on ollut useita jo nyt näkyviä vaikutuksia seurakuntien toimintaan. Se on lisännyt entisestään tietoa lasten oikeuksista seurakunnissa sekä tuonut enemmän lasten ja nuorten osallisuuden ja äänen kuulemisen tapoja ja menetelmiä käytännön työhön.

Indikaattoriin 1 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Lapsivaikutusten arvioinnin käytännöt

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien lapsivaikutusten arvioinnin käytänteet vaihtelevat seurakunnasta ja päätettävästä asiasta riippuen. Parhaimmillaan lapsivaikutusten arviointi on integroitunut luontevaksi osaksi seurakunnan tavanomaista valmistelu- ja päätöksentekoprosessia. Se on lisännyt sekä valmistelun että päätöksenteon avoimuutta että vuorovaikutusta päätöksentekijöiden sekä lasten, nuorten ja perheiden välillä. Näin se omalta osaltaan tukee lasten ja nuorten osallisuutta.

Lapsivaikutusten arvioinnissa keskeistä on päätöksentekoon tarvittava riittävä tieto. Tätä tietoa on paljon lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä työntekijöillä ja vapaaehtoisilla. Tärkeää on saada alkuperäistä tietoa lasten ja nuorten omista näkemyksistä ja mielipiteistä. Arjen toiminnassa tietoa voidaan kerätä jatkuvasti monin eri tavoin: keräämällä sanallista palautetta, kokoamalla aloitteita ja ideoita, tekemällä kyselyitä ja ottamalla lapset ja nuoret mukaan toiminnan suunnitteluun, järjestämällä luottamushenkilöiden sekä yhteisiä lasten, nuorten ja perheiden tapaamisia yms. [Lapsivaikutusten arviointiin liittyvä ohjeistus](#) sisältää paljon käytännön esimerkkejä ja työvälineitä tämän toteutumiseksi.

Lapsiystävällisen seurakunnan toimintakulttuuri

Lapsen oikeuksien laaja-alainen toteuttaminen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnissa vie kohti lapsiystävällistä seurakuntaa, jonka toimintatapaan kuuluu ratkaisujen ja toimintamallien arvioiminen lapsen parhaan näkökulmasta. Lapsiystävällisen seurakunnan toimintakulttuurissa keskeisiä asioita ovat vuorovaikutus, kaikenikäisten seurakuntalaisten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet. Seurakuntaa rakennetaan yhteistyössä työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja seurakuntalaisten kanssa. Seurakunnan toimintakulttuuria voidaan peilata laadittuihin lapsiystävällisen seurakunnan tuntomerkkeihin. Tavoitteena on yhteisö, jossa lapset ja nuoret saavat sekä tarvitsemansa turvan ja tuen että mahdollisuuden olla itse toimijoita. Osallisuus seurakunnassa sisältää myös iän mukaista vastuuta oman, toisten ja koko yhteisön toiminnasta sekä tulevaisuudesta.

Seurakunnan toiminnassa lapsiystävällisyys tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapset ja nuoret otetaan mukaan suunnittelemaan kerhojen, retkien ja leirien sisältöjä ja toimintatapoja. Selvitetään, mikä heille on tärkeää, miten he kokevat olevansa tervetulleita ja millä tavoin eri-ikäiset lapset haluavat ja voivat olla mukana toiminnassa ja sen toteuttamisessa.

Lapsiystävällisessä seurakunnassa lapset ja nuoret saavat aikuisilta tarvittaessa apua ja tukea omien ajatusten ilmaisemiseen. Lapsilta ja nuorilta pyydetään säännöllisesti palautetta ja annetaan mahdollisuus olla mukana uuden ideoimisessa. Heillä on myös oltava mahdollisuus tehdä itsenäisiä päätöksiä heille tärkeissä asioissa. Nuorten kohdalla tämä toteutuu usein helpommin, mutta myös pienet lapset voivat tehdä valintoja ja päätöksiä, jos heille annetaan siihen tilaisuus. Aikuisten tehtävänä on miettiä, miten ja minkälaisissa asioissa tämä voisi olla mahdollista. Koulutuksen ja kokemuksen avulla seurakunnan

työntekijät ja luottamushenkilöt saavat välineitä lasten ja nuorten näkökulman huomioimiseen ja parempaan osallisuuden mahdollistamiseen.

INDIKAATTORI 2: Lasten ja nuorten oikeus osallistua päätöksentekoon on nimenomaisesti sisällytetty monialaiseen kansalliseen strategiaan lasten oikeuksien toteuttamiseksi

Vastaako indikaattorin 2 tilannekuva omaa käsitystänne kansallisen lasten oikeuksien strategian tilanteesta?

- Kyllä, täysin
 Kyllä, osittain
 Ei

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 2 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa on jo vuosien ajan toimittu monipuolisesti lapsen oikeuksien ja osallisuuden edistämiseksi sekä lasten ja nuorten äänen vahvistamiseksi niin kirkon toiminnassa kuin hallinnossa.

Lasten osallistumisoikeuksien arviointityökalun tilannekuvauksen sivulla 15 todetaan, että Suomessa on tällä hetkellä lähinnä sektorikohtaisia kehittämis- tai politiikkaohjelmia, joissa käsitellään lasten osallistumisoikeuksia kyseisen toimialan tai sektorin näkökulmasta.

Näitä ovat myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen asiakirjat (mm. [Meidän kirkko - kasvamme yhdessä \(2011\)](#), [Lapsi on osallinen \(2008\)](#), [Lapset seurakuntalaisina \(2013\)](#), [Tytöt ja pojat seurakuntalaisina \(2012\)](#), [Nuoret seurakuntalaisina \(2012\)](#), [Suuri ihme – Rippikoulusuunnitelma \(2017\)](#), [Kirkon kasvatusta vuonna 2030 -tulevaisuusselonteko \(2018\)](#), [Isoja ihmeitä – isostoiminnan linjaus \(2016\)](#), [Näkökulmia ihmisoikeuksiin. Kirkon ihmisoikeusfoorumin julkaisu \(2018\)](#)). Ne kaikki rakentuvat osallisuuden vahvistamisen periaatteelle.

[Kohtaamisen kirkko – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020](#) -asiakirjan yksi painopistealue on 'arvostamme jäsenyyttä'. Tämä painopistealue korostuu kaikenikäisten, myös lasten ja nuorten oikeuksia, mahdollisuuksia ja osallisuuden kokemusta.

INDIKAATTORI 6: Lasten oikeus osallistua päätöksentekoon on sisällytetty lasten parissa työskentelevien ammattilaisten peruskoulutusohjelmiin

Vastaako indikaattorin 6 tilannekuva omaa käsitystänne lasten parissa työskentelevien ammattilaisten peruskoulutusohjelmien sisällöistä?

- Kyllä, täysin
 Kyllä, osittain
 Ei

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 6 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Lasten ja nuorten ohjaajat/työntekijät

Tilannekuvauksen sivulle 46 tulisi lisätä maininta Diakonia-ammattikorkeakoulun toteuttamasta [sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnosta, sosionomi AMK/kirkon nuorisotyö](#) sekä Yrkeshögskolan Novian toteuttamasta [Yrkeshögskoleexamen inom social- och hälsovård \(socionom YH\)](#), joissa voi valita sellaiset opinnot, jotka tuottavat kelpoisuuden nuorisotyönohjaajan virkaan seurakunnassa. [Centrian toteuttamissa yhteisöpedagogi AMK -opinnoissa](#) saa kelpoisuuden myös seurakunnan nuorisotyönohjaajan virkaan.

Sivulla 46 kasvatustieteiden ja ohjausalan perustutkinnon osalta mainitaan painopisteiksi osallisuuden lisääminen, kansalaistoiminta ja monikulttuurinen työ. Näkökulma tässä on vahvasti nuorten kanssa työskenteleminen. Tutkinnossa on kuitenkin kolme osaamisalaa ja erityisesti varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisalla sekä kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisalalla painottuu vahvasti varhaispedagoginen lähtökohta, joka tähtää lapsen osallisuuden ja oikeuksien toteutumiseen.

Tilannekuvauksen sivulla 47 varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutusta kuvaavassa kohdassa ei ole tekstiä. Se tulee välttämättä lisätä varhaiskasvatustutkinnon ja -asetuksen henkilöstöltä edellyttämien tutkintojen näkökulmasta.

Kasvatustieteiden ja ohjausalan perustutkinto ja sen varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisala tuottaa kelpoisuuden varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävään. Tutkinnon perusteiden lähtökohtana on varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö ja ohjeistus (mm. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet), jotka puolestaan perustuvat lapsen oikeuksien ja lapsen edun toteutumiseen. On totta, että lapsen oikeuksia tai ihmisoikeuksia yleisemmin ei mainita perustutkinnon perusteissa. Kuitenkin lähtökohtana on ajantasaisen ja työtä ohjaavan lainsäädännön tunteminen ja noudattaminen. Lainsäädäntö sisältää sekä lapsen oikeuksien että yleisten ihmisoikeuksien näkökulman.

Varhaiskasvatustutkinnon sosionomin ja varhaiskasvatustutkinnon opettajan koulutukset tulee myös ottaa huomioon tässä indikaattorissa.

Muita huomioita indikaattoriin 6 liittyen:

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus on päättänyt seurakunnan nuorisotyönohjaajan sekä varhaiskasvatustutkinnon ohjaajan virkoihin vaadittavista ammattikorkeakoulututkinnoista ([päättös nro 124](#), 2-3 §). Lastenohjaajan tehtävässä tarvittava osaaminen hankitaan kasvatustieteiden ja ohjausalan perustutkinnon varhaiskasvatustutkinnon ja perhetoiminnan osaamisalalla.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko järjestää yhteistyössä koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen ja järjestöjen kanssa täydennyskoulutusta omille työntekijöilleen lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi. Tavoitteena on tukea seurakuntia lapsen oikeuksien toteuttamiseen käytännössä.

INDIKAATTORI 7: Lapsille jaetaan tietoa heidän oikeudestaan osallistua päätöksentekoon

Vastaako indikaattorin 7 tilannekuva omaa käsitystänne lapsen oikeuksia koskevasta tiedotuksesta ja viestinnästä?

- Kyllä, täysin
 x Kyllä, osittain
 Ei

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 7 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on mukana kansallisessa Lapsen oikeuksien viestintäverkostossa. Tavoitteena on lisätä seurakuntien työntekijöiden sekä seurakuntalaisten tietoisuutta lapsen oikeuksien sopimuksesta ja edistää lasten ja nuorten osallisuutta.

Indikaattoriin 7 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestänne mainita arviointiraportissa:

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon useisiin seurakuntiin on nimetty erikseen lapsiasiahenkilö/henkilöitä, jonka/joiden päätehtävänä on arvioida toiminnan ja hallinnon tasolla tehtävien päätösten vaikutuksia lapsiin ja nuoriin. Lapsiasiahenkilö toimii lapsen oikeuksien sopimuksen ja lasten ja nuorten asioiden asiantuntijana, jota päätösten valmistelija ja luottamushenkilöt voivat konsultoida. Lapsiasiahenkilöitä on seurakunnissa yhteensä yli 350 hlöä. Lapsiasiahenkilö voi olla työntekijä tai luottamushenkilö tai molemmat yhdessä. Heille järjestetään vuosittain täydennyskoulutusta ja muuta tukea.

Lapsiasiahenkilö toimii myös viestijänä lapsille ja nuorille heidän mahdollisuuksistaan tehdä aloitteita, kertoa mielipiteitään ja vaikuttaa päätöksentekoon. Hän voi tarvittaessa huolehtia lasten ja nuorten mielipiteiden selvittämisessä ja esiin tuomisessa heitä koskevissa asioissa.

Muita huomioita indikaattoriin 7 liittyen:

S. 52-53 Näissä koulutuksissa lapsen oikeudet ovat keskeisessä asemassa, sillä varhaiskasvatusta ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuvat lapsen oikeuksiin sekä lapsen edun toteutumiseen.

Sivulla 53 mainitaan, että kasvatusta ja ohjauksen ammattitutkinnon perusteissa ei mainita osallisuutta. Kuitenkin tutkinnon perusteissa esim. tutkinnon osassa Pedagogisen toimintakulttuurin toteuttaminen varhaiskasvatuksessa osallisuus kulkee vahvana teemana ja ammattitaitovaatimuksena. Myös erikoisammattitutkinnossa osallisuutta korostetaan.

Korkeakoulututkintojen opinnäytetyöt tuottavat tutkimustietoa lasten mahdollisuuksista saada tietoa oikeuksistaan vaikuttaa ja osallistua sekä kehittävät viestintäkanavia. Siksi ne tulisi mainita indikaattorin 7 tekstissä.

INDIKAATTORI 8: Lapset ovat edustettuina eri foorumeilla, mukaan lukien omien organisaatioidensa kautta, kouluissa sekä paikallisilla, alueellisilla ja kansallisilla hallintotasoilla

Vastaako indikaattorin 8 tilannekuva omaa käsitystänne lapsille tarkoitetuista osallistumisen

foorumeista? Kyllä, täysin

x Kyllä, osittain

Ei

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 8 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Kirkossa on kuluvana vuonna meneillään prosessi, joka tähtää lakisäätöiseen nuorten kuulemiseen seurakunnissa. Nuorten ja nuorten aikuisten osallisuuden kehittämiseksi kirkon hallinnossa kirkkohallitus esittää kirkolliskokoukselle kirkkojärjestystä muutettavaksi niin, että seurakunnilla olisi velvoite huolehtia nuorten kuulemisen ja osallisuuden toteutumisesta seurakuntiin perustettavien nuorten vaikuttajaryhmien kautta. Nuorten vaikuttajaryhmät voivat saada paikallisesti erilaisia muotoja ja käytäntöjä, joita rakennetaan yhdessä nuorten kanssa. Paikallinen nuorten kuuleminen ja osallisuuden järjestäminen olisi itsessään osallistava prosessi, jossa nuorilla itsellään olisi tärkeä rooli.

Vaikuttajaryhmien organisointi ja toiminta olisi prosessina kevyt, eikä vaatisi seurakunnalta suuria taloudellisia panostuksia. Vaikuttajaryhmiin kuuluvat nuoret olisivat konfirmoituja alle 29-vuotiaita seurakunnan jäseniä. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan samana päivänä kuin kirkolliskokouksen 16 päivänä toukokuuta 2018 hyväksymä kirkkojärjestys. Kirkolliskokous käsittelee esitystä marraskuussa 2019.

Indikaattoriin 8 liittyviä hyviä käytäntöjä, jotka tulisi mielestämme mainita arviointiraportissa:

Kirkon Nuorisopäivien yhteydessä vuonna 2004 järjestettiin ensimmäinen *Nuorten tulevaisuusseminaari* Kirkko 2015 (tällä hetkellä Kirkko 2030). Alkuaikoina seminaari toteutui joka toinen vuosi, vuodesta 2014 alkaen tapahtuma on järjestetty vuosittain. Tulevaisuusseminaari on vakiinnuttanut paikkansa valtakunnallisena suomenkielisenä nuorten kuulemisen ja vaikuttamisen kanavana.

Seminaarissa halutaan kuulla nuorten ääntä kirkon tulevaisuudesta ja keskustella nuorten esille nostamista kysymyksistä. Seminaariin kutsutaan jokaisesta suomenkielisestä seurakunnasta sekä

kristillistä nuorisotyötä tekevästä järjestöistä vähintään kaksi konfirmoitua nuorta, joista ainakin toisen toivotaan olevan alle 18-vuotias. Lähettävän seurakunnan/järjestön toivotaan huolehtivan nuorten osallistumis- ja matkakuluista.

Seminaarissa nuoria ovat kuulemassa kutsuttuina piispa ja kirkolliskokousedustajia. Vuoden 2019 seminaariin osallistuu kirkolliskokouksen tulevaisuusvaliokunta. Tämä mahdollistaa nuorten suoran kuulemisen ja vuorovaikutuksen tulevaisuusvaliokunnan ja nuorten välillä.

Vuonna 1968 perustettu Ungdomens kyrkodagar (UK) eli Nuorten kirkkopäivät mahdollistaa nuorten kuulemisen Porvoon hiippakunnassa. Kerran vuodessa järjestettävät Nuorten kirkkopäivät kokoaa vuosittain 150–200 nuorta keskustelemaan ja tekemään päätöksiä nuoriin liittyvistä asioista. Jokainen hiippakunnan seurakunta voi lähettää Nuorten kirkkopäiville 4–12 edustajaa seurakunnan koon mukaan. Nuoret valitsevat keskuudestaan edustajat. Joskus seurakunnissa järjestetään edustajistovaalit. Seurakunnan seurakuntaneuvosto tai kirkkoneuvosto nimittää nämä edustajat virallisesti. Kaikkien edustajien tulee olla konfirmoituja alle 30-vuotiaita seurakunnan jäseniä.

Nuorten vaikuttamisryhmä NAVI on valtakunnallisesti koottu, nuorten omasta aloitteesta vuonna 1999 syntynyt ryhmä, joka toimii Nuori kirkko ry:n yhteydessä. NAVI-ryhmässä on jäseninä 18-29 -vuotiaita aktiivisia nuoria hiippakunnista ja kristillisistä järjestöistä. NAVI:n toiminnassa on mukana sekä suomen- että ruotsinkielisiä nuoria. NAVI-ryhmä toimii edistääkseen nuorten vaikuttamismahdollisuuksia kirkon piirissä. NAVI muun muassa kampanjoi nuorten äänen kuulemisen puolesta erityisesti seurakuntavaalien ja kirkolliskokousvaalien yhteydessä, tarjoaa nuorille luottamushenkilöille koulutusta ja vertaistukea sekä on mukana järjestämässä Nuorten tulevaisuusseminaaria.

INDIKAATTORI 9: Käytössä on lapsille suunnattuja palautemekanismeja koskien paikallisia palveluita

Vastaako indikaattorin 9 tilannekuva omaa käsitystänne lapsille suunnatuista paikallistason palautemekanismeista?

- x Kyllä, täysin
Kyllä, osittain
Ei

Jos tilannekuvassa on indikaattorin 9 osalta mielestänne puutteita tai korjattavaa, voitte tarkentaa vastaustanne:

Ks. vastauskohdat indikaattoreihin 1, 7 ja 8 (lapsivaikutusten käytännöt sekä lasten ja nuorten vaikuttamisen foorumit)

Yleiset huomiot

Tilastotietoa

Suomen evankelis-luterilainen kirkon lasten ja nuorten toiminta on laajaa ja alueellisesti kattavaa. Toimintaa on jokaisessa seurakunnassa. Alla Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien toimintaan osallistumistietoja vuodelta 2018:

Ryhmätoimintaan osallistuneet

0-6 -vuotiaat	715 096
7-14-vuotiaat	759 018
15-18-vuotiaat	265 125
19-29-vuotiaat	18 031
Isostoiminta	14 951
Partio	223 865

Retkille ja leireille osallistuneet

0-6 -vuotiaat	8 747
7-14-vuotiaat	61 656
15-18-vuotiaat	36 473
19-29-vuotiaat	2 123
Isostoiminta	3 359
Partio	26 450

Lisäksi **rippikouluun** osallistui 48 133 nuorta (2018).